

Alslev, den 30. september 2008.

Ude mod vest 2 kilometer fra Alslev lå frem til ca. 1770 den store vestjyske hovedgården Visselbjerg med sine 59 tdr. hartkorn hovedgårdsjord og et tilknyttet bøndergods på yderligere 260 tdr. hartkorn.

Hovedgårdsarealet var afgrænset af de store givtige engarealer langs sydsiden af Varde Å, ca. 1,5 km borte samt Kurrekær Bæk mod sydvest og Ålegrøften mod nordvest. Sydvest for gården rakte jordtilligendet vel op mod 2 kilometer syd om Alslev ud til Tulsmark området. I dag er der intet tilbage af tidligere tiders landbrugsbygninger – det sidste forsvandt vel ved orkanen d. 3. december 1999, og fordums storhed er således svært at finde. Kun nogle store løvtræer på en lille vold bag ved stuehuset som omdanner den tidligere borgbanke til en lund samt gårdens markante placering ude i Varde Ådal kan give associationer om hovedgården Visselbjerg.

Alslev er verdens midtpunkt – for os der bor herude – og når historien skal berettes med udgangspunkt i Alslev, så er historien om Visselbjerg det rigtige sted at tage udgangspunkt, for hertil er fortællingerne, forandringerne og de skriftlige kilder knyttet.

Vi er begunstiget af at 3 kompetente personer indenfor de seneste 100 år har interesseret sig for hovedgården. Førstelærer H.P. Novrup ved Alslev Skole skrev en række beretninger i årbogen for Historisk Samfund for Ribe Amt omkring 1915-1930, omkring 1950 fulgte seminarielektor i Esbjerg Bue Kaae op med fortællinger bl.a. om adelslægten Munks ejertid på Visselbjerg omkring 1570-1610 og senere fulgte førstelærer H.K. Kristensen, Lunde op på beretningerne. Kompetente personer der magtede adgang til de originale kilder.

Kilderne til Visselbjerg og dermed også til Alslevs historie findes mange forskellige steder. Godsarkivet for Visselbjerg på Landsarkivet i Viborg, tinglysningsprotokoller fra Skads Herreds tinglysningskontor, skifteretsprotokoller, protokoller fra retssagerne i sognet, som også primært er på Landsarkivet, samt kirke- skole og sognearkiver er muligheder for de mere professionelle. Jeg har i min fremfinding alene brugt allerede trykte og offentliggjorte artikler. Der er aldrig udgivet en samlet oversigt over Visselbjergs historie. Måske var H.K. Kristensen, som jo var født på Sønderhede i Hostrup, i gang med at samle stof sammen til en bog – hans noter og optegnelser er i hvert fald talrige, men en bog blev det aldrig til. H.P. Novrup's kendskab og viden om godset var også omfattende, og der er et billede af ham på Sognearkivet fra Visselbjergs have, hvor han i en fremskreden alder med sit karakteristiske store og lange skæg og som sædvanlig med kalot på hovedet holder et foredrag om Visselbjerg historie for den radikale vælgerforening i Varde. Lektor Bue Kaaes indgang til Visselbjergs historie kom vist lidt at omveje. Han var i gang med en større udredning og udgivelse af en Ribe bisps dagbogsoptegnelser fra omkring 1580, og der må han være stødt på herremanden Jørgen Munk af Visselbjergs og hans 3 drenge, der var sendt til latinskolen i Ribe for at erhverve sig relevante kundskaber. Dette afstedkom at retssagen mod Hans Munk, der i 1616 førte til dennes halshugning i København for utugtig levned og broderen Frederiks økonomiske kollaps med godspekulationer er vel beskrevet.

Men hvad så i dag – efteråret 2008 -? Hvad sker der nu på Visselbjergvej 30, matr.nr. 1 a m.fl. Vibæk By, Alslev Sogn?

Tingbogen, som i 2007 efter 110 år i Varde, er flyttet til Esbjerg fortæller, at Michael Stefan Nielsen d. 14.1.1997 købte gården på 70 ha. af Harry Madsen for kr. 2.450.000,-- Tingbogen viser også, at der siden er købt flere ejendomme og arealer til bl.a. i 2005 Gråsten på Visselbjergvej 8 til en pris af kr. 20.100.000, men noget af jorden herfra er videresolgt til Hostrupgård. Det står enhver med internetadgang frit for at slå op i de offentlige registre og

Alslev, den 30. september 2008.

se, hvilke arealer der er tilknyttet gården, seneste ejendomsvurderinger, og hvilke oplysninger der er noteret i BBR registeret. Her fremgår det, at der i 2006 er 6 bygninger på i alt 3.779 m² hvoraf stuehuset fra 1974 er på 195 m². De øvrige bygninger er fra 2004, 2000, 1998 og 1970. Der er desuden offentlighedsfaser om snart alt og alle, så når Visselbjerg Bæk delvis skal ændres fra rørlagt til fri strøm, så er det at læse i Ugeavisen, det samme er planerne for 2 søer i overdrevet ssv for bygningerne, som jægerne på jorden gerne vil have anlagt, og når gården efter at have ansøgt d. 24. maj 2006 endelig d. 29. juli 2008 får en ny miljøgodkendelse, så er det åbenbart for enhver interesseret eller nysgerrig person, at der nu er 145 ha til disposition, at gården ved eget tillæg skal udvide fra 90 køer 160 køer med tyrekalve på Visselbjergvej 30, og at der i stalden på Visselbjergvej 8 (Gråsten) må være op til 196 kvier. Der er kapacitet til at opbevare de krævede og beregnede 3.710 m³ gylle, og der produceres 4.850 m³ ensilage. I alt 35 siders læsning omfatter den aktuelle miljøgodkendelse fra Varde Kommunes miljøkontor i Årre.

De forrige ejere **Harry og Else Madsen** overtog gården tilbage i december 1954 og prisen var dengang kr. 120.000,- for de 109 tdr. land. Parret bor nu i Varde og har i et interview (2008) til H.O. Villadsen fortalt om deres 42 år på Visselbjerg. Det var vanskelige tider, for gården blev overtaget uden hverken besætning eller avl, og det efterfølgende tørkeår 1955 gjorde ikke opstarten lettere. Avlsgården var et 3-længet stråtækket kompleks af gammel dato – vist nok fra 1883 – og gammel og af ukendt alder var også stuehuset. Løbende blev bygningerne forbedret. Længen mod sydøst var lade, men en skypumpe væltede denne omkring 1967. Heldigvis gik der ikke nogen til ved den lejlighed, men 4 af parrets børn havde lige forladt bygningen, så der kunne have gået grueligt galt. Laden blev genopbygget og længen mod nordøst blev i 1969 nedrevet og erstattet med et maskinhus. Kostalden, der var den 3. længe, var blevet forlænget i begge ender, og i 1966 var der som krævet af andelsmejeriet i Esbjerg bygget et malkerum på med køleanlæg. Alle driftsbygningerne havde nu efterhånden fået fast tag – det var for bøvlet i længden at bibeholde stråtæget. Der blev bygget et nyt stuehus i 1974 og det gamle blev nedrevet i 1975. Nedrivningen blev fulgt af museumsinspektør Søren Manøe, der for øvrigt havde fået meget af sin historieviden fra førnævnte Bue Kaae på aftenseminariet i Esbjerg omkring 1953, og der blev lavet en rapport om bygningens konstruktion og alder. Søren Manøe har til mig fortalt, at fundamentet til det gamle stuehus i bunden af voldgraven var nogle meget svære bjælker, måske fra en tidligere fleretages hovedbygning. Denne rapport fik H.K. Kristensen til i 1976 at skrive nogle betragtninger omkring Visselbjergs bygningshistorie. Det var hans konklusion, at stuehuset var opført af genbrugsmaterialer oven på en opfyldt voldgrav omkring 1762, og ikke var en del af et ældre 4-længet godskompleks som ellers var opfattelsen bl.a. i Trap Danmark. Netop året 1762 var også årstallet på en vindfløj som var blevet fundet nogle år før.

Omkring **1949 til 1954** er der nogle forvirrede ejerforhold iblandet bortforpagtning med en J.P. Andersen, en Jens Just og sælgeren til familien Madsen en vis Th. Andersen, der iflg. Carsten Carstensen også et kort tidsrum havde ejet gården Folmers Kilde i Toftnæs.

Fra 1931 til 1949 var Visselbjerg ejet af **Mads Alfred Knudsen**, før bygmester og så gårdejer.

Han havde en aktiv fortid i Alslev området før gårdkøbet. Byggede huse og havde været møllerejer. Datteren Eva Hjorth bor endnu på Forumvej og hun har fortalt (2008) at Alfred Knudsen efter salget boede i det gamle jordmoderhus Bredgade 38, men allerede døde først på året 1950 lige efter salget. Før købet havde han haft værksted og bolig i Kirkegade 19. I øvrigt

Alslev, den 30. september 2008.

var sælgeren Den Vest og Sønderjyske Kreditforening, og det var ingen spøg at overtage en stor ejendom midt i 30ernes landbrugskrise. Starten var vist nok med kun 3 køer, antallet steg dog efterhånden, men smalhals var det også derude. Først under krigen kom der lidt bedre forhold på grund af muligheden for at grave tørv på jorderne og afhænde dette.. Når den månedlige vaskedag oprandt, skulle der hentes vand fra bækken (Visselbjerg Bæk) for brøndvandet fra pumpen i gården var bedst at betragte som god mosevand. Elektricitet kom til gården i Alfred Knudsens ejertid. Under sidste krig blev stenbelægningen på Visselbjerg fjernet, og Åge Jensen fra Jægerstedet mener at kunne huske, at der også blevet fjernet store stensætninger ved voldgravene, der skulle forhindre sammenstyrtning af gravene.

Vi bevæger os tilbage til **1923-1930** hvor ejeren var en Christian Pedersen, der vist havde købt ejendommen ved et mageskift med den forrige ejer Hans P. Hansen. Det var en mand med ambitioner og nok også evner. I 1929 var Visselbjerg den største leverandør til mejeriet, men det var kun et kort tidsrum. Måske tidernes ugunst eller andre udskejelser, hvor om alt er, så måtte kreditforeningen i 1930 overtage gården.

Længere tilbage var der også en Vagn Petersen der havde ejendommen fra 1905 til 1918 og sælgeren til Vagn Petersen var igen Kreditforeningen. Iflg. beretningen lod han 7 meter af stuehuset mod nord nedrive. Han blev senere købmand østpå. Omkring dette tidspunkt skete der udstykning fra gården til flere husmandssteder. Det er i øvrigt pudsigt – begrebet husmand har vist haft en mindre pæn klang herude i Alslev, for i vurderingsprotokollen fra 1921 er alle ejendomme med hartkorn over 1 betegnet som gårdmænd og ejendomme under denne størrelse blev betegnet som jordbrugere.

Et par andre ejere var der også i slutningen af 18hundredetallet, men lad dem være. Fra vist nok 1866 til 1898 var ejendommen ejet af en **Løgstrup-familie**. En tur på Alslev Kirkegård og op i det nordvestlige hjørne vil vise det flotte familiegravsted med støbejernsgitter om, som bliver vedligeholdt af et fond, som familien stiftede ved fraflytningen af Alslev. Det var en dygtig mand iflg. hans barnebarn, der i 1976 sendte en beretning til Peder Eg. Hans far havde en større gård ved Silkeborg, købt for kaperpenge fra galajkrigen mod englænderne 1807-1814, selv han været med ved Dybbøl og berettede med stolthed om, at han havde afgivet 40 skarpe skud mod fjenden med sit forladergevær. Forinden købet af Visselbjerg havde han haft gård ved Odder, men ønskede sig noget større, og 2 fuldt læssede hestevogne tog 2 dage om rejsen fra Odder til Alslev. Under hans ejertid skal sydvestfløjen være blevet væltet af en hvirvelvind, ligesom det skete for ladens vedkommende ca. 80 år senere. Desuden er det kendt bl.a. hos ældre folk, at driftsbygningerne nedbrændte og blev genopbygget i 1883. Stalden af de gamle sten, medens laden blev bygget af nye sten fra egen teglovn. Ler til stenbrænding fandtes flere steder i sognet blandt andet i Tulsmark og på gården Stenhøj Hjerting Landevej. Løgstrup døde ret tidligt af tuberkulose og det gjorde flere af familiens børn også. Netop tuberkulose var en stor sygdomsdræber i sognet. Sognepræst Skovgaard Petersen fortæller om dette i sin bog ”Min arbejdsdag i kirkens tjeneste”

I 1850 overtages gården af en J.A. Villadsen – ikke i familie til skribenten – og han solgte ud af arvesølvet i 1858. Herlighedsværdien af Vibæk-gårdene blev solgt – d.v.s. jorden, og Visselbjerg svandt ind fra at være betegnet som en proprietærgård på omkring 45 tdr. hartkorn til blot en gård på 8 tdr. hartkorn, men dog nok langt over 200 tdr. land.

Alslev, den 30. september 2008.

Så er vi tilbage i perioden **fra 1815 til 1850 og her regerede proprietær Matthias Thomsen** over gården. Han havde som 26-årig giftet sig til gården ved at tage enken efter den tidligere ejer lærer Ole Frank Jessen til hustru. Formodentlig et rigtig godt parti – nok modsat hvad den gængse opfattelse er, for det har vist altid heddet sig at Ole Frank Jessen købte ejendommen som rig degn og døde som fattig gårdejer. Det synes jeg ikke at have belæg for at mene ud fra de papirer, som jeg har set på arkivet. Måske tvært i mod. Proprietær Thomsen lånte penge ud i området, han var ejer af en galease Ingeborg, der er udførlig omtalt ud fra 2 forlist, han skrev brev til den enevældige konge, nok på vegne af landmændene langs Varde Å om at få den nye matrikel fra 1844 korrigeret på grund af de gentagne oversvømmelser, han købte jord ved Filsø og bønderne deromkring havde givet ham fuldmagt til at få etableret noget afvanding, for det havde han vist forstand på, og da freden efter 3 års krigen 1848-1850 skulle fejres med pomp og pragt i sognet, så lagde Visselbjerg lokaler til, og Novrup har fået fortalt af en ældre dame, der var med til festen som 14årig, at der aldrig før eller siden har været holdt en sådan fest i sognet.

Vi bevæger os længere tilbage. I perioden 1790 til 1809 var ejeren en Søren Lund – hvis med nogen tilknytning til Lindbjerggård syd for Ølgod. Måske købte han ejendommen på auktion. I hvert fald i 1783, hvor madam Wøldike døde, blev proprietærgården efter en auktion opkøbt af en Mads Pedersen Helvad og ved denne auktion må meget af fæstebøndernes jorde være frasolgt gården. I bogen om Hostrup fortælles, at denne landsby blev frikøbt ved denne auktion. Nu behøver det ikke at være sådan, at det var fæstebønderne, der selv opkøbte gårdene. Det kunne skam være en anden fæstebonde med penge på kistebunden eller en bymand med god økonomi.

Hermed er vi kommet tilbage til landboreformernes tid. **Visselbjerg købes i 1759** af en Sebastian Wøldike. På samme tid var det en Wøldike, der var biskop i Viborg og der var også en Wøldike som var præst i Varde og som senere blev professor ved Københavns Universitet, så det var en markant familie. Den gode Sebastian havde erfaring med landbrug, havde bestyret flere større gårde, før han gjorde sine hoser grønne hos en enke ved navn Vibeke. Hun var ikke hvem som helst, for hun havde været gift med borgmester Krag fra Varde, og tilmed havde denne Krag opkøbt Hennegård, som var Vibekes fødehjem. Godsforvalteren fra Visselbjerg var måske stråmand i forbindelse med den handel.

Omkring midten af 17hundredetallet var der efter krig og kvægst pest opgangstider for landbruget og den enevældige konge ønskede naturligvis, at den danske befolkning skulle have del i disse gode tider, men det gamle konservative landbosystem med ca. 1000 hovedgårde, her omkring var der, Krogsgård, Sneumgård, Brammingegård, Kærgård, Lunderup, Endrupholm, Hesselmed, Hennegård, Frøstrupgård m.fl. og stort set alt øvrig landbrugsjord som fæstejord levnedede ikke mulighed for dynamiske forandringer. Datidens hovedgårde, eller sædegårde eller ladegårde, nogle gange populært kaldet "herregård" var grundstammen i det danske landbrugssystem – bygget om omkring hovedgårdsjorden og dertil mindst 200 tdr. hartkorn fæstejord indenfor 2 miles afstand fra gården. Hvis der ikke var denne størrelse af fæstegods, var det ikke en "komplet" hovedgård. Der skulle reformer til for at få forøget produktionen via indførelse af nye driftsformer, men de skulle indføres stort set ad frivillig vej. Det skulle være sådan, at alle havde gavn af de nødvendige reformer. Staten kunne få et større skattegrundlag og flere indbyggere - bønderne, som udgjorde over 80 % af befolkningen, skulle have mulighed for at tjene penge til dem selv, og ejerne af hovedgårdene, hvor hovedgårdsjorden udgjorde ca. 10 % af det samlede landbrugsareal, skulle kunne få en

Alslev, den 30. september 2008.

bedre økonomi ved at få frigjort kapital ved salg af bøndergods og stadig bevare skattefriheden på selve hovedgården.

Fra omkring **1750 startede reformdebatten** op. Oplysningstidsalderen var også kommet til Danmark. I 1755 opfordrede kongen alle til at komme offentlig frem med ideer og tanker om forbedringer af landbrugsdriften – altså fuld ytringsfrihed på dette felt – og der blev endda lanceret et nyt tidsskrift ”Danmark og Norges Oeconomiske Magazin” Nu skete der noget epokegørende – i 1758 blev der lovgivet om at de enorm store fælles overdrev mellem landsbyerne kunne fordeles, og i forordningen af 28. juli 1769 blev det skærpet således, at fordelingen skulle være sket inden 4 år. Det var første skridt hen mod opløsningen af landsbyfællesskabet og netop førnævnte forordning fra 1769 var grundlaget for, at Sebastian Wøldike fik nye ideer, og udskilte ca. 38 tdr. hartkorn i 8 nye landbrug, 6 gårde i Vibæk og 2 bolsteder. De fik meget bekvemt matr.nr. fra 1 til 9 med Jægerstedet som nr. 9 og den nu nedlagte hovedgård som nr. 1. Nævnes bør det også, at en forordning fra 1776 gjorde, at hvis blot en lodsejer i et landsbyfællesskab krævede udskiftning af landsbyfællesskabet, så var alle øvrige forpligtet til at deltage og naturligvis også at deltage i udgifterne.

Så nu efter 4-600 år – mindst – med landbrugsdrift via landsbyfællesskab startede **udskiftningen** (Alslev Bys jorder 1794) senere udflytning af gårdene til markerne hen over 18. hundrede tallet, for så at gå videre via udstykning og etablering af husmandssteder vel fra 1880 til 1958. Så den jordfordeling, som vi eller jeg er født op med var slut, og der var omkring 200.000 landbrug i Danmark - flere små end store. Vi kan se det her i Alslev, og også se næste fase i, hvad der nu er god latin og rationel landbrugsdrift, nemlig sammenlægningerne. I dag er der – efter min målestok 1 svinefarm og 6/7 kobesætninger, hvortil kommer minkfarme og hobbybrug med heste, grise, køer og får. Det er sandelig noget af en omvæltning af landbrugsdriften, den største der nogensinde er sket, og det på blot en generation.

Tilbage til Sebastian Wøldike. **Skødet hvor Sebastian Wøldike køber af Joakim Brockdorff er interessant læsning.** Alslev Mølle er i dårlig stand, og sælger har lovet både at bekoster 2 nye møllehjul og at give møllerenkens søn et nyt fæstemål, Toftnæs mangle og smed, og det har sælger også lovet at få bygget, og køber Wøldike skal indfri disse løfter. Der er naturligvis en oprensning af alle de fæstegårde, ejendomme og huse som hørte under hovedgården. Hovedvægten var naturligvis Alslev-Hostrup Sogn, men der var stadig 3 gårde og 7 huse i Oksby sogn, der var også gårde i Janderup, Forum og Jerne sogn og ikke at forglemme Anders Nielsen Katmand på Forum Hede, som skulle betale 1 rd. årligt i landgilde. Samlet i alt 278 tdr. hartkorn og den største gård var Koksspanggård på 11 tdr. hartkorn, men så var der også 2 fæstefamilier på ejendommen.

Købesummen skulle betales på Viborg Snapsting og sælgerens hustru kaldet Oberstinden skulle have lov til at have fri have og fiskedam efter eget valg – Sælgeren fik efter skødet en ret til at blive boende på gården. Han måtte disponere over de nordlige værelser fra porten og betale 40 rd årligt i husleje. Hvis han renoverede disse lokaler for højst 200 rd. så skulle huslejen gå fra på denne investering, og skulle sælger vælge at flytte inden investeringen var dækket, så skulle køber refundere sælger 50 % af restbeløbet. Jo – der kunne også laves kringlede aftaler dengang. Sælger virker som en omsorgsfuld person, for det var også aftalt vilkår for hans forvalter.

Alslev, den 30. september 2008.

Sebastian Wøldike førte flere retssager bl.a. mod præsten Abraham Jessen, han tabte de fleste, men ikke alle. Den sidste retssag om tiende til præsten fra arvefæstebønderne i Vibæk, faldt ikke ud til præstens fordel, men på det tidspunkt var Sebastian allerede død.

Fra 1759 tilbage til 1614 ejede flere forskellige adelsfamilier Visselbjerg, bl.a. Rantzau, Lüzov, Ahlefeld og Gersdorff. Nogle boede på gården bl.a. Lüzov omkring 1675 - andre havde godsforvalter og ridefoged til at tage sig af driften og juraen. Der føres også i dette tidsrum flere retssager, og igen er vi godt informeret fra retsprotokollerne og flere artikler behandler disse interessante sager. Særligt har det irriteret præsterne helt frem til 1760, at herremanden på Visselbjerg havde inddraget præstegården i Hostrup omkring 1570 under hovedgården.

Hovedgårdens storhedstid må have været fra 1570, hvor lensmand til Frederiksborg og Krogen (Kronborg) Jørgen Munk køber ejendommen af kronen og bosætter sig sammen med sin familie på Visselbjerg. Det var en meget magtfuld person, og selveste kong Frederik d. II har personligt stået fadder til flere af familiens børn. Munk-familiens relationer til kongeslægten skal iflg. overlevering være baseret på, at Jørgen Munks fader – Hans Munk – meget aktivt og effektivt støttede Christian d. III under Grevens Fejde 1532-1536.

Storheden endte i 1614 med Frederik Munks økonomiske sammenbrug på grund af fejlslagne godsspekulationer, og i 1616 med Hans Munks henrettelse i København for utugtigt omgang med 3 søstre fra Alslev. De 2 af disse kvinder blev også henrettet, men ikke den første som Hans havde haft fat i - for med den første var det jo ikke brud på lov og moral. Hans Munk var på dette tidspunkt flyttet fra Visselbjerg til ladegården i Varde.

Det sidste jeg vil omtale er Visselbjerg store ejendomsbesiddelser omkring reformationen i Ho-Oksby området. I skødet fra 1567 fra Kronen til Jørgen Munk er nævnt 43 huse i dette område. Hvis ikke det havde været for det omfattende fiskeri, der skete fra det største fiskerleje i Jylland – Sønderside – så havde det været meget overraskende med en sådan mængde huse, så Visselbjerg var i den katolske tid kraftig involveret i det i hvert fald tidligere meget givtige kystfiskeri og videresalg af tørrede og saltede fisk. Efter reformationen havde mange præster problemer med økonomien, og således også præsten i Ho-Oksby, så lensmanden på Visselbjerg fik i 1555 besked om at overdrage Bredmose præstegård til præsten.

Kronen overtog jo ved reformationen i 1536 al jord som indtil da via gaver og køb var tilgået kirken. Det drejede sig vel om ca. 25 % af al dansk jord, så med et slag fik krongodset et kolossalt omfang, og om dette forhold forklare kronens interesse i reformationen, er et åbent spørgsmål, men kongens magt steg betydeligt efter reformationen på bekostning af kirken.

Hvad der har været **før reformationen** i Visselbjerg området kan man gætte på, men dog med stor sandsynlighed. Der må have været en storgård på stedet, både i middelalderen og i vikingetiden. Der er efterhånden enighed om, at der bag kirkebyggerierne stod storbønder, eller hvad de nu skal kaldes. Der er ikke fundet spor efter ældre gårde, men måske en dag dukker der noget op. Dog har Varde Museum ved dendrogologisk undersøgelse af stolper i de tildækkende voldgrave ved Visselbjerg, via Nationalmuseet i 1982 konstateret, at stolperne var fra 1220 og 1256, altså nogenlunde samtidig med kirkebyggeriet. Hvordan Visselbjerg var kommet under Ribe bispes er der ingen beretninger om. Dr. Margrethe skulle ved sin død

Alslev, den 30. september 2008.

have skænket Alslev Kirke altersølv – Havde hun eller de efterfølgende konger en finger med i spillet? Vardehus nedbrændte i 1432 og blev aldrig genopbygget. Flyttede administrationen da til Visselbjerg, og blev overdraget Ribe Stift? Det er ren gæt og næppe rigtig, men måske mulig!

Hvad var **indtægtsgrundlaget** for hovedgården. Mig bekendt findes der ikke regnskaber, der viser noget herom. Studeopdræt og salg heraf har været en markant og nok betydelig del af landbrugsdriften frem til midten af 18.hundrede tallet. Landgilde fra fæstebønderne har nok skæppet mest i godskassen, men også salg af fisk fra Sønderside, afgifter og bøder fra bønderne har talt med. I middelalderen har opdræt af heste normalt været knyttet til storgårdene, og sikkert også Visselbjerg, og der er optegnelser opdræt af svin, men det er langt tilbage i tiden.

Hvad skader **stormfloderne** har forvoldt på gården, har jeg ikke fundet optegnelser om, men de gigantiske oversvømmelser i 1362 og 1634 kan have påvirket gården, og når Wallestein var i Varde omkring 1626-1629, var der sikkert også katolske lejesoldater i Alslev. Der omtales, at der efter ”svenske-krigene” Torstenson-krigen 1644 og Karl Gustavs angreb på København 1657-1659 var flere ødegårde i sognet, også under Visselbjerg, men mig bekendt ingen konkrete beretninger om svenske tropper på gården – kun om plyndringer i sognet.. Under den første slesvigkrig 1848-1850 nåede de slesvigske/tyske tropper vist ikke helt til Alslev, men var i Forum området, og jeg mener at kunne huske, at der er nævnt tilstedeværelsen af østrigske tropper i Vibæk og ved Alslev Vandmølle i 1864.

Visselbjerg synes i dag at være ved at genopstå som storgård – fortiden har været begivenhedsrig, og det bliver fremtiden sikkert også.

Og så er det kaffetid. Spørgsmål nu – hvis tid – ellers efter kaffen.

Alslev september 2008.

Foredraget er holdt ved Alslev Pensionistforening d. 8. oktober 2008.

Som kilder er primært brugt Alslev Sognearkivs materiale suppleret med a) interviews med Harry og Else Maden, Eva Hjorth, Åge Jensen (disse 3 er nedskrevet) og Peter Eg, b) Gyldendals DVD-leksikon 2006 og Salmonsens Konversationsleksikon c) Landbohistorisk Tidsskrift 2007-1 artikel af Birgit Løgstrup om landboreformernes påvirkning af en hovedgård ved Ålborg ”Sohngårdsholm” 178-1810 samt artikel i Mark og Montre 2006 af Adam Tybjærg Schacke om ”Godsejere, selvejere og bondepropriterer omkring Esbjerg 1686-1788.

Hans Ole Sejrup Villadsen

Alslev, den 30. september 2008.

Årstal	Begivenhed	Henvisning
1220	Årringe datering af ege stolper udgravet 1974 og 1982 ved Visselbjerg	Artikel i JV.
1484	Omtale i et "sandemands brev"	O. Nielsen Skads Herred
1492	Mickel Eskilson af Wessilbiereg weppner lensmand	O. Nielsen Skads Herred
1508	Henrik Stampe af Wisselbierig lensmand Forpligtelse til at levere fisk til Ribe stift	O. Nielsen Skads Herred Iflg. A.T. Schacke
1525?	Visselbjerg ejer 2 ud af 3 gårde i Hjerting	FRA nr. x side 595 af Arne Sundby
1531	Niels Lange lensmand under Ribe Bispestol Lensbrev forefindes ? Leverancer af fisk til bispem.	O. Nielsen Skads Herred
1536	Ved reformationen overtager kronen kirkens gods	
1536	Chr. III overnatter i Bryndum d.3.april, lensmand Niels Lange dækker kongens ophold	Kongehuset og Vestjylland af H.K. Kristensen 1976 side 35 FRA 4 side 457 Bryndum historie
1555	Bredmose præstegård skal af Niels Lange til Wiszelbergh overgives til Ho-Oksby præsten	Danske Kirkelove 1883 1. del side 457 Kgl. klemmebrev om forbedring af præsternes lønninger i Ribe Stift.
1565	Jørgen Munk lensmand efter N. Langes død	FRA nr. 4 side 337 Novrup Præster og herremænd
1567	Jørgen Munk køber gården af kongen. Kronens Skøder 1. bind 1535-1648 side 111 Han dør 1577.	O. Nielsen Skads Herred Pontoppidan Danske Atlas 5-1769
1567	Annekterer enegården Knudsmark	Hostrup, en landsby i SVJ
1586 (79)	Hans Munk overtager Visselbjerg	O. Nielsen Skads Herred
1616	Hans Munk henrettes	O. Nielsen Skads Herred
1614	Frederik Munk /Broder til HM) Overtager gården?	Ribewiki.dk
1614	Anders Friis, Vrejlev kloster og Caspar Christoffer Gersdorff	O. Nielsen Skads Herred
1620 ca	Fr. Munk sælger 1 gård i Kvaglund til Visselbjerg, der så ejer hele Kvaglund med 1 gd, 4 bol og 3 huse	FRA A. Sundbo 1911-14 nr. 3 side 669
1624	Frederik Munks kreditorer gør udlæg i ejendomme i Ho	A.T. Schacke Gods.. Side 255
1625?	Kay Ahlefeld (måske før) dør 1629	O. Nielsen Skads Herred
1627	Jørgen (Georg) Ahlefeld	O. Nielsen Skads Herred
1634	Retssag om fiskeret i Alslev Å	Sjæklen 1990.
1636	Flere retssager med præsten Oluf Jørgensen	H.P. Novrup FRA nr. 4 side

Alslev, den 30. september 2008.

		341
1637	Margrete Ahlefeld (enke efter J.A.)	O. Nielsen Skads Herred
1638	Præsteindberetning til Worm fra Ho/Oksby se 1555 Bredmose præstegård ikke ovf til Ho sogn endnu	s.225 1970 Landbo his. Præsteindberetninger
1648	Rettergang hvor Maren Iversdatter fra Hostrup dødsdømmes for at dræbe 2 spædbørn	H.K. Kristensen FRA 1985 side 195
1660	Ødegårde efter Svenskekrigene	H.P. Novrup FRA1920 og H.K. Kristensen FRA 1980 side 617
1663 (53)	Frederik Lüzov (Friederich von Lüdtzow) (svigersøn) dør 1680 60 tdr. + 216 tdr.	O. Nielsen Skads Herred Ribewiki.dk
1664	Opkøb af gårde i landsbyen Hostrup	Hostrup, en landsby i SVJ FRA nr. 4 side 345
1669	Strid mellem FL og oprørske fæstebønder	H.H. Appel 1999 side 350 Henrik Vensild s.25 2004
1683	Enken (3. hustru) efter F. Lüzov dør og stedbørn overtager gården.	
1685	Forpagter Simon Christensen	FRA 1915 side 510
1686	Matrikel 56 tdr. heraf 31 ager 12 hø og 3 græs iflg. modelbog. Ejer major Christoffer Offenbergs samt FLs arvinger 101 gårde og huse på 296,5 tdr hartkorn.	A.T.Schacke Gods.. side 191 Viborg landstings skød.1645-52 side 37, 58 123 f. FRA nr. 7 side 486
1692	Simon Christensen er forvalter og foged på Visselbjerg	FRA nr. 4 side 345
1695	Skøde Anders Hansen Rask regimentsskriver	VLA 20.5.1695 nr. 29. FRA nr. 7 s.114
1697	Anders Hansen Rask køber kongetiendet.	O. Nielsen Skads Herred
1706	Daniel Rantzau til Flourupgaard 58 tdr. + 294 tdr. dør 1726	O. Nielsen Skads Herred
1707	Kongetiende betales i rent korn	H.P. Novrup Fra Ribe Amt 1920
1717	57-7-0-2 tdr. samt 310-4-3-1 tdr. fæstegods	Riberhus Amts ekstrakt Jorderbøger ”regneark”
1726 ca.	Forpagter på Visselbjerg Mads Terkelsen deltager i trankogeriet i Hjerting	Hjerting by’s historie side 12 og side 25
1727	Ditlev Brockdorff (svigerfader til DR) konferensråd	O. Nielsen Skads Herred
1732	Henrik Brockdorff (barnebarn) dør 1745	FRA 4 side 345
1732	Svinedrift på Visselbjerg	H.K. Kristensen FRA 1978 side 37
1732	Jakob Langeluth, kornmåler og senere til 1757/59 forvalter/forpagter på Visselbjerg	Bog ”Hennegård” 1934 af G.M.Guldvang, side 41
1742	Skolefundats – H. Friis er forvalter og J. Langelyth er forpagter på Visselbjerg.	H.P. Novrup FRA19xx side 119
1745	Kristian og Charlotte Amalie B. (arvinger efter	O. Nielsen Skads Herred

Alslev, den 30. september 2008.

	H.B.) 55,67 tdr. og 261,7 tdr. fæstegods	
1757	Joakim Brockdorff dør 1766. Langeluth stadig forvalter	O. Nielsen Skads Herred FRA 1916 side 683 Alslev Kirke
1759	Sebastian Wøldike fd. 1725 Odense, død 1774 Gift 1759 med Vibeke Emdorf fd. 1721 enke efter borgmester Kragh, Varde og Hennegård 18.100 Rdl. 58 tdr. + 288 tdr. fæstejord	O. Nielsen Skads Herred og Visselbjerg Godsarkiv Skøde xx
1761	Retssager mod Alslev-præsten Abraham Jessen	LAV C 566-3 H.P. Novrup FRA nr. 4 side 347 og 352
1762	Vindfløj med årstal – byggeår for stuehus?	Billede i FRA 197x
1765	Højesteretsdom går Visselbjerg i mod	FRA 4 side 349
1768	Indberetning af præst Abraham Jessen til bispen Gode forhold	H.K. Kristensen FRA 1976 side 259 H. Vensild side 27 2005
1770	Udstykning af Visselbjerg (auktion) 13 og 16 aug.	O. Nielsen Skads Herred
1771	Vibæk-gårdene udstykkes – 6 gårde hver på 6 tdr. hartkorn samt 2 bolsteder Det danske kammer skriver til S. Wøldike i.a.a. frasalgt af fæstegods.	H.P. Novrup FRA1928 side 181 A. Fuglsang FRA nr. 12 side 119
1772	Vandmøllen sælges fra Visselbjerg for 2500 rdr.	LAV 6.5.1772 nr. 47
1774	Vibeke Wøldike fd. Endorph (enke efter S.W.) dør 1783	O. Nielsen Skads Herred og skifteprotokol Ribe Stiftamt 12.6.1784.
1783	Mads Pedersen Helvad, Ribe køber på auktion 12½ tdr. + 40 tdr. arrvefæstejord pris 7103 Rdl.	O. Nielsen Skads Herred Hostrup, en landsby i SVJ
1787	Iflg. folketælling er Mads Hellvad 35 år og ugift. Husholderske på 30 år og 5 karle og 2 tjenestepiger	Renskrevet kopi af folketællingsliste 17.7.1787
1788	Studeeksport frigives – hovedgårdenes monopol ophæves	
1790	Søren Lund køber på auktion SL var morbror til O.F.Jessens hustru Ingeborg Nielsdatter fra Lindbjerggaard 8.660 Rdl. 9 tdr. + 43 tdr.	O. Nielsen Skads Herred Biografi over Jens Pertou Haahr
1809	Ole Frank Jessen – bror til præst i Alslev 10.000 Rdl. Dør 1815	O. Nielsen Skads Herred
1815	Matthias Thomsen bondesøn fra Alslev 26 år (gift med enken efter O.F.J. Ingeborg Hansen d. 1834)	O. Nielsen Skads Herred FRA 7 side 144
1844	Markeringssten med årstal 1844????	
1846	Thomsen køber jord ved Fiil Sø	Fiil Sø's historie 1954 side 18 af E. Tranberg.
1848	En løjtnant Tranberg fra Visselbjerg omtales	H.P. Novrup. FRA 1912 side

Alslev, den 30. september 2008.

	i.f.m. ”slavekrigen”	372
1850	Jens Andersen Willadsen – ejer ¹	O. Nielsen Skads Herred
1858	Herlighedsretten til Vibæk by sælges til Venzel Hansen for 8.000 Rdl.	H.P. Novrup FRA1920
1862	H. Debell købmand i Varde	Trap 5.udgave
1864	Vest og Sønderjydske krf. 3.auktion.	Kopi af dok. 4.3.1868 o.t.
1866	A.H. Løgstrup. 8.6.3.0 ½ 1a og 1 b 20.000 Rdl. Hvirvelstorm år? ødelægger sydlig fløj/del af stuehus, som ikke bliver genopbygget.	Køber af krf. På tvangsauktion. Kopi af dok. Optegnelser fra barnebarn i arkiv
1883	Driftsbygninger brænder og genopbygges	Iflg. Peder Eg og JV 1940
1898	Niels Jensen	Ejerfortegnelsen på arkivet
1898?	Christian Christensen	Trap 4. udgave
1905	Ejendommen på tvangsauktion. Derefter købt af Vagn Petersen.	H.P. Novrup FRA1920
1910	Vagn Pedersen nedriver 7 m af stuehus mod nord	H.K. Kristensen FRA 1976 side 260
1918	Hans P. Hansen	Ejerfortegnelsen på arkivet
1923	Christian Pedersen (mageskifte)	Trap 4. udgave
1930	Den Vest og Sønderjyske Kreditforening	Trap 5. udgave
1931	Mads Alfred Knudsen – købt af kreditforeningen	Ejerfortegnelsen på arkivet
1943	Store stensætninger fjernes fra voldgraven og bruges af tyskerne i Oksbøl. Der graves tørv i mosen nedenfor gården.	Interview med Åge Jensen, ”Jægerstedet” 2008
1949	J.P. Andersen	Ejerfortegnelsen på arkivet
1951	Thorkild Andersen	Ejerfortegnelsen på arkivet
1952	Harald Knudsen – forpagter	Iflg. mejeriliste
1954?	Jens Just, Janderup - forpagter	
1954	Harry Madsen pris kr. 130.000 pr. 13.12.1954	Tinglysningskontoret.
1969	Voldområdet fredes	
1974	Nyt stuehus bygges og gammelt nedrives	S. Manøe FRA 1975
1997	Michael Stefan Nielsen pris 2.450.000 pr. 14.01.1997	Tinglysningskontoret
1998	Nye driftsbygninger bygges i flere omgange	Iflg. BBR.reg.
1999	Betydelige skader ved orkan	Billeder
2005	Del opkøb af Gråsten, Visselbjergvej 8.	Iflg. tingbogen
2007	Opkøb af jord fra flere ejendomme i Vibæk	Iflg. BBR

¹ I FRA nr. 12 side 574 skriver Karl Riber, at der omkring år 1900 boede en gl. mand i Hjerting, der hed Villumsen, som tidligere havde ejet Visselbjerg.